

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник

Голови приймальної комісії

Перший проректор

Миколаївського

національного аграрного

університету

Дмитро БАБЕНКО

2025 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ**

**для вступу на навчання для здобуття ступеня доктора
філософії зі спеціальності С1 «Економіка та міжнародні
економічні відносини (за спеціалізаціями)»
на основі НРК7 (освітнього ступеня магістра (освітньо-
кваліфікаційного рівня спеціаліста))
до аспірантури Миколаївського національного
аграрного університету у 2025 році**

Миколаїв

2025

Програму підготовлено:
деканом факультету менеджменту, доктором економічних наук, професором
О.В. Шебаніною;
завідувачем кафедри економічної теорії і суспільних наук доктором
економічних наук, професором О.В. Довгаль;
доцентом кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу,
кандидатом економічних наук, доцентом Т.Я. Іваненко;
старшим викладачем кафедри менеджменту та маркетингу, кандидатом
економічних наук А.І. Бурковською.

Розглянуто і схвалено на засіданні вченої ради факультету менеджменту
(протокол № 7 від 17.04. 2025 р.)

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма складена відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII (зі змінами та доповненнями), Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами та доповненнями), Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2025 року № 168, Правил прийому до Миколаївського національного аграрного університету на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році, стандарту вищої освіти зі спеціальності 051 Економіка для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 10 травня 2022 року № 424, ПКМУ «Про внесення зміни до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти» від 21 лютого 2025 року № 188.

Складання вступного іспиту зі спеціальності передбачено Правилами прийому до МНАУ для тих абітурієнтів, які вступають на навчання до аспірантури МНАУ для здобуття ступеня доктора філософії (PhD).

Вступний іспит зі спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» має за мету з'ясування рівня фахових компетентностей, теоретичних знань і практичних навичок абітурієнтів; визначення готовності вступників до засвоєння програми підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів вищої кваліфікації, яка відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти.

Вступне випробування базується на вимогах до знань та вмінь випускника ступеня вищої освіти «магістр» зі спеціальності 051 Економіка:

Теоретичний зміст предметної області: загальні закони та тенденції економічного розвитку, мотивація та поведінка суб'єктів ринку; теорії мікро-, макро- і міжнародної економіки; сучасні кількісні методи аналізу економічних процесів; інституціональний і міждисциплінарний аналіз; закономірності сучасних соціально-економічних процесів; теорії економічного управління для різних виробничих систем і секторів економіки.

II. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Структура національної економіки. Моделі державного регулювання національною економікою.
2. Економіка відновлення. Темпи відновлення та економічна активність.
3. Тренди соціально-економічного розвитку України. Прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки.
4. Пріоритетні напрями людського розвитку.
5. Методи аналізу та обробки статистичних економічних даних.
6. Стратегії розвитку суб'єктів господарювання і обґрунтування управлінських рішень.
7. Оцінка можливих ризиків, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.
8. Соціально-економічні проєкти і їх реалізація.
9. Інформаційні технології в економічних дослідженнях.
10. Командна робота. Лідерські якості керівника.
11. Програми соціально-економічного розвитку та державні цільові програми.
12. Визначення фінансового результату діяльності підприємства.
13. Продуктивні сили суспільства: сутність, структура, показники розвитку. Науково-технічний прогрес та науково-технічна революція.
14. Сутність ефективності виробництва. Показники ефективності роботи підприємства.
15. Виробничий процес. Елементи та структура.
16. Основні фактори виробництва, їх класифікація.
17. Економічний потенціал суспільства і рівень його використання в Україні.
18. Фінанси, їх сутність і функції. Шляхи формування сучасної фінансової системи України.
19. Антимонопольна політика та її наслідки.
20. Власність в системі виробничих відносин, її типи. Приватизація та роздержавлення власності
21. Роль держави в ринковій економіці.
22. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація виробництва.
23. Інноваційний розвиток суспільства. Стимулювання інноваційної діяльності
24. Поняття виробничої функції. Короткострокова виробнича функція з одним змінним фактором. Принцип спадної віддачі.
25. Міжнародні економічні відносини, їх зміст та еволюція.
26. Теорії вартості: різновиди та характеристика.

27. Теорія витрат виробництва: зовнішні (явні) та внутрішні (неявні) витрати. Види витрат виробництва в короткостроковому періоді.

28. Міжнародна торгівля та її роль в економічному розвитку.

29. Гроші: виникнення, сутність та функції. Грошовий обіг та його закони.

30. Соціально-економічні наслідки панування монополій. Природна монополія. Регулювання діяльності монополій.

31. Міжнародна міграція капіталів та її форми. Транснаціональний капітал.

32. Заробітна плата як економічна категорія: форми та системи. Взаємозв'язок між зростанням продуктивності праці та заробітної плати.

33. Сутність інфляції, її вимірювання, види та наслідки. Зв'язок інфляції та безробіття. Антиінфляційна політика.

34. Міжнародна міграція робочої сили, її особливості, форми, масштаби в сучасних умовах.

35. Витрати виробництва та прибуток, їх структура. Класична та неокласична теорії прибутку.

36. Валовий національний продукт (ВНП) та способи його визначення. Валовий внутрішній продукт.

37. Міжнародна валютно-фінансова система, етапи її розвитку. Європейська валютна система.

38. Ринковий попит. Закон попиту. Фактори, що впливають на попит.

39. Чистий національний продукт. Національний дохід: виробництво, розподіл та споживання.

40. Продуктивність праці та методи її вимірювання.

41. Ринкова рівновага. Взаємодія попиту і пропозиції. Рента покупця і продавця.

42. Диференціація доходів населення. Межа бідності: абсолютна і відносна. Роль держави в розподілі національного доходу.

43. Ринок цінних паперів: структура та особливості розвитку в Україні.

44. Земельна реформа. Земельна рента. Ціна землі.

45. Ринок праці та особливості його функціонування.

46. Типи та інструменти зовнішньоторговельної політики.

47. Поняття та основні риси інфраструктури ринку.

48. Безробіття, його види і наслідки. Особливості формування ринку праці в Україні.

49. Тарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі.

50. Формування інноваційного потенціалу економічного розвитку.

51. Основні завдання та показники соціальної політики.

52. Моніторинг розвитку регіону.

53. Інвестиційний клімат в Україні.

54. Економічна, енергетична, продовольча, технічна та технологічна безпека України.

55. Економічний механізм забезпечення природоохоронної діяльності

56. Товарні біржі. Фондова біржа. Цінні папери.

57. Банківська система. Прямі та непрямі методи регулювання грошового обігу.

58. Валютний ринок і фактори обмінного курсу.

59. Оцінка ефективності інноваційних проєктів.

60. Продовольча безпека країни.

61. Сучасні тенденції розвитку міжнародної конкуренції.

62. Ринкова інфраструктура і її роль у формуванні соціально-орієнтованої економіки.

63. Необхідність і методи державного регулювання цін

64. Поняття та теоретичні основи аналізу конкурентоспроможності національного господарства

65. Основний та оборотний капітал. Знос основного капіталу. Амортизація.

66. Фінансова система, її структура.

67. Підприємництво: сутність, види та функції. Особливості розвитку підприємництва в Україні.

68. Державний бюджет і його місце у фінансовій системі.

69. Сутність, цілі, форми міжнародної економічної інтеграції: особливості та характерні риси.

70. Державна інвестиційна політика.

71. Прогнозування та планування соціально-економічного розвитку регіону в умовах децентралізації.

72. Головні причини виникнення глобальних економічних проблем.

73. Тенденції міжнародного поділу праці.

74. Світовий ринок. Пріоритети розвитку світового ринку.

75. Форми міжнародних економічних відносин.

76. Теорії міжнародної торгівлі (класичні, неокласичні, альтернативні теорії).

77. Ціноутворення в міжнародній торгівлі.

78. Митно-тарифні та нетарифні інструменти регулювання.

79. Форми і наслідки міжнародного руху капіталу.

80. Міжнародні корпорації у світовому господарстві.

81. Міжнародна міграція робочої сили. Причини та наслідки.

82. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації.

83. Світовий досвід стимулювання науково-дослідних робіт та інновацій.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Завдання вступного іспиту оцінюється за 100 бальною системою, яка згідно з наведеною табличкою є основою для виставлення оцінки ECTS та оцінки за національною шкалою.

Основою оцінки знань є ступінь повноти і правильності відповідей на питання. Загальна оцінка визначається як середня виражена з оцінок відповідей на усі запитання.

Оцінювання вступного іспиту зі спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» здійснюється за такими критеріями:

Критерії оцінювання вступного іспиту	Оцінка, кількість балів
Відмінні знання всіх розділів перерахованих у програмі дисциплін, глибокі і вичерпні відповіді з усіх питань в обсязі програми. Матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь вступника правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Вступник показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Вміння використовувати матеріали з додаткових літературних джерел. Суттєвим моментом відповіді вступника повинен бути зв'язок теорії з практикою, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних завдань.	«Відмінно», 180-200 балів
Достатньо глибокі знання матеріалу розділів програм курсів, але в відповідях на додаткові питання можуть бути деякі недоліки; допущення незначних помилок при висвітленні деяких питань. У відповідях відтворюється значна частина навчального матеріалу. Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальних дисциплін, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, може мати місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення вступника до фактів. Вступник вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження викладених думок. Але відповідь може мати деякі незначні неточності.	«Добре», 150-179 балів
Засвоєння програмного матеріалу без необхідної глибини, припущення неточностей, недостатньо правильних і чітких формулювань; нечіткого орієнтування в методології. Вступник відтворює приблизно половину навчального матеріалу, знає	«Задовільно», 100-149 балів

тільки основні визначення та поняття, їх зміст та може дати їм пояснення, але допускає незначні помилки. Основні положення навчального матеріалу відтворюються на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; вступник у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.	
Вступник не знає і не розуміє значної частини програмного матеріалу, не може сформулювати відповіді на основні програмні питання; не розуміє суті питань. Вступник має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення (питання), не може відтворити основні поняття. Відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Вступник неспроможний висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях допущені суттєві помилки.	«Незадовільно» <100 балів

ЗРАЗОК

Мотиваційний лист

для вступу на спеціальність С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)»

В.о. ректора Миколаївського НАУ
В'ячеславу ШЕБАНІНУ
*адресант (прізвище, ім'я, по
батькові, адреса для кореспонденції
та електронна
адреса, номер телефону)*

Шановний В'ячеславе Сергійовичу!

Я, (ПІБ), звертаюся до Вас з мотиваційним листом щодо вступу до Миколаївського національного аграрного університету для здобуття третього (доктор філософії) рівня вищої освіти за освітньо-науковою спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)».

Маю ступінь магістра за спеціальністю_, яку здобув у 20__році в_(назва університету).

Я зрозумів, що обрана мною наукова професія дуже популярна у нас в країні та в Європі і потребує сучасного рівня знань та навичок, що, на мою думку, може сформуватися лише під час навчання в аспірантурі. Я щиро прагну навчатися на програмі аспірантури за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» для того, щоб розвинути свої професійні знання та вміння й здобути ґрунтовні наукові

навички у сфері економіки та міжнародних економічних відносин, а також опанувати нові компетентності в цій галузі, які так потрібні для того, щоб стати справжнім професіоналом, науковцем.

Зараз я відчуваю, що можливість працювати і навчатися в цій галузі для мене надзвичайно важлива. Тож, перед тим як звернутись до Вас, я ретельного переглянув навчальні плани та освітні програми, ознайомився з компонентами, які мені доведеться вивчати.

Я усвідомив, що мені потрібно ще багато чому вчитися, зокрема з питань прийняття наукових рішень в діяльності підприємств та організації наукових досліджень, якщо я хочу стати справжнім дослідником. Я готовий наполегливо працювати, щоб досягнути успіху.

Я прагну поєднувати навчання з практикою, а саме завдяки Вашому університету у мене з'явиться така можливість. На сайті факультету Менеджменту зазначено, що аспірантура є акредитованою НАЗЯВО, а партнерами університету по цій спеціальності є відомі інститути НААН України, флагмани підприємства бізнесу та ін. Саме завдяки цьому, Ваш університет може забезпечити мені найкращі ресурси та можливості для ефективного навчання.

Під час здобуття освітнього ступеня «Магістр», я брав участь у різноманітних студентських конкурсах та олімпіадах. Брав активну участь у культурно-масових заходах університету, входив до складу студентського самоврядування.

Впевнений, що саме у Вашому університеті я зможу навчитися проводити різні наукові дослідження, оскільки університет оснащений потужною матеріально-технічною базою для проведення досліджень, які стосуються економіки та міжнародних економічних відносин.

Саме тому, я дійшов висновку, що Миколаївський національний аграрний університет є найкращим закладом для реалізації мого потенціалу.

Також мене зацікавила програма закордонного стажування, робота за грантовими програмами, що надає можливість аспірантам отримати практичні навички та здобути досвід інших держав щодо розвитку агропромислового комплексу.

Дуже дякую, що розглянули мою заяву і сподіваюсь на Вашу позитивну відповідь.

З повагою, _____

III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник / Андрійчук В. Г. – 2-ге вид., – К.: КНЕУ. – 2002. – 624 с.
2. Архієреєв С.І., Волоснікова Н.М., Климова С.О. Міжнародна економіка і міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / за ред. проф. Архієреєва С. І., – Харків: НТУ «ХП», 2019. – 234 с.
3. Базилевич В. Д., Леоненко П. М., Гражевська Н. І., Гайдай Т. В. Історія економічних учень. Підручник за ред. В. Д. Базилевича. 2-ге вид., випр. Київ: Знання, 2015. -567 с.
4. Бестужева С.В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. - 266 с.
5. Бюджетна система України та Євросоюзу : монографія / [С. О. Булгакова, О. І. Барановський, Г. В. Кучер та ін.]; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 409 с.
6. Веріан Г. Р. Мікроекономіка: проміжний рівень. Сучасний підхід: Підручник / Пер. з англ. С. Сухая. К.: Лібра, 2019. 632 с.
7. Відтворювальна динаміка економічних систем: інститути та діяльність / за ред. А. Грищенко. Київ: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2018. 524 с.
8. Глущенко С. В. Кредитний ринок: інститути та інструменти / Глущенко С. В. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 153 с.
9. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 428 с.
10. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Дідківська Л. І., Головка Л. С. – К. : Знання, 2007. – 214 с.
11. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
12. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
13. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. О.М. Бандурки. Х.: ХНУВС, 2017. -192 с.
14. Економічна теорія: Макро- і мікроекономіка: Навч. посібник. За ред. Ватаманюка та С. Панчишина. Київ: Альтернативи. 2015. 608 с.
15. Інвестування : підручник (модульний варіант) / В. П. Ільчук, Г. В. Кравчук, М. В. Дубина, А. В. Тарасенко ; кер. авт. колект. і наук. ред. проф. В. П. Ільчук. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2014. – 355 с.
16. Інвестування в Україні в умовах глобалізації: монографія/ [Федоренко В.Г., Грищенко І.М., Воронкова Г.Є., Денисенко М.П., Крейдич І.М., Бондаренко Є.В., Палиця С.В., Бреус С. В., Янковець Т.М., Шацька З.Я., Федоренко С.В., Грищенко А.І, Махия Р.А., Пяківська М.С.]; за ред. В.Г. Федоренка, І.М. Грищенка, Т.Є. Воронкової - К.: ТОВ «ДКС центр», 2016. - 324 с.
17. Лісовицький В. М. Історія економічних вчень. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 240 с.
18. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / за ред. Ю.Г Козака, М.А. Зайця. Одеса: «ТОВ ПЛУТОН », 2016. - 352 с.
19. Міжнародні економічні відносини: підруч. / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П.

Кудирко та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. - 612 с.

20. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. – 360 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/53623/1/%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1_%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%281%29.pdf

21. Міжнародна економіка: термінологічний словник / А.О. Старостіна, О.Л. Каніщенко, О.Ю. Кузьома та ін. За заг. ред. А.О. Старостіної. К.: «НВП «Інтерсервіс», 2017. -250 с.

22. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях [текст] підруч. / Ю. Г. Козак. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 228 с.

23. Міжнародні економічні відносини та світова політика. Частина 1: Навчальний посібник / Лютак О.М., Баула О.В., Галазюк Н.М., Зелінська О.М., Корольчук Л.В., Кравчук П.Я., Урбан О.А., Полянська Т.О. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. 324 с.

24. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник / А.І. Боярчук, Р.П. Огородник, І.А. Плющик, Н.М. Антофій, Н.Є. Федорова – Херсон, ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», – 2018. – 374 с.

25. Національна економіка [Електронний ресурс] : підруч. для здобувачів ступеня бакалавра / С. О. Тульчинська та ін.; КПП ім. Ігоря Сікорського. – Електрон. текст. дані (1 файл). – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 357 с.

26. Прогнозування та макроекономічне планування в системі державного управління національною економікою : теорія, і практика : монографія / під ред. О.О. Шубіна; Міністерство освіти і науки України, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, кафедра маркетингу і комерційної справи; Азарян О.М., Шепелев О.О. – Донецьк : [ДонНУЕТ], 2010. – 148 с.

27. Стеценко Т. О. Управління регіональною економікою : навч. посіб., / Т. О. Стеценко, О. П. Тищенко. – К. : КНЕУ, 2009. – 471 с.

28. Талер Р. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення. К.: Наш формат, 2018. 464 с.

29. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України [Електронне видання] : монографія / [М. І. Дибя, О. М. Юркевич, Т. В. Майорова, І. В. Власова та ін.] ; за ред. д.е.н., проф. М. І. Дибя і к.е.н., доц. О. М. Юркевич. — К. : КНЕУ, 2013. — 425с

30. Yueh L. The Great Economists. How Their Ideas Can Help Us Today. Penguin, 2019. 368 p.

31. <https://www.worldbank.org> – сайт групи Світового банку, який надає статистичні матеріали, різні звіти з інформацією щодо загального огляду світового розвитку, економіки, глобальних зв'язків. Можна ознайомитися зі статистичним щорічником «World Development Indicators».